

Høringssvar

Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om adgang til å pålegge opplæring utenfor egen gruppe for en begrenset periode.

Viser til kunnskapsdepartementets forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven av 17.03.2026.

Norsk Tourette Forening (NTF) gir med dette organisasjonens synspunkter på kunnskapsdepartementets forslag til endringer om adgang til å pålegge opplæring utenfor egen gruppe.

Norsk Tourette Forening representerer elever med Tourettes syndrom, ofte i kombinasjon med vansker knyttet til ADHD, angst og tvangslidelser (OCD). Tics vil, nesten alltid, medføre reaksjoner fra omgivelsene i en eller annen grad. Slik vedvarende uønsket oppmerksomhet kan medføre sosial tilbaketrekning og få betydning for sosialt liv og livskvalitet.

Norsk Tourette Forening er svært kritisk til forslaget om å kunne pålegge opplæring utenfor egen gruppe i en begrenset periode uten samtykke. Forslaget tar ikke i tilstrekkelig grad hensyn til at årsakene til uro, konflikter og utfordrende situasjoner kan være svært forskjellige. Barn og unge med Tourettes syndrom har ufrivillige motoriske og vokale tics. Mange strever også med impuls kontroll og regulering av atferd. I skolesammenheng kan dette gi utslag i uro, verbale utbrudd eller handlinger som kan oppleves som forstyrrende. Dette er ikke viljestyrt atferd, men uttrykk for en nevrobiologisk tilstand.

Behovet for å innføre den foreslåtte bestemmelsen oppfattes ikke i tilstrekkelig grad dokumentert. Etter vår vurdering er det bekymringsfullt at departementet foreslår en ny og svært inngripende hjemmel uten tydelige krav til dokumentasjon, evaluering, ansvar og oppfølging. Skolen har allerede flere virkemidler for å løse utfordringer gjennom dagens opplæringslov, blant annet fysisk inngripen (§ 13-4) og bortvisningsregler (§13-1).

Departementet erkjenner selv at manglende tilrettelegging kan være årsaken til situasjonene som utløser tiltaket. Etter vårt syn er det problematisk at lovforslaget åpner for å flytte eleven

ut av fellesskapet før det stilles tydelige krav til at skolen faktisk har oppfylt sine plikter til tilrettelegging og tilpasset opplæring.

Opplæringsloven

Det følger av opplæringsloven § 12-2 at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, inkludering, trivsel og læring. Dette gjelder også for elever som foreslås tatt ut av klassen uten samtykke. Forslaget til departementet er svært inngripende overfor eleven. Forslaget innebærer i praksis å prioritere hensynet til fellesskapet overfor enkelteleven, fremfor å ta utgangspunkt i at alle elever er en del av det samme klassefellesskapet, med de samme rettighetene.

Forslaget strider videre mot rettighetene om elevmedvirkning, barnets beste og samarbeid med hjemmet (§§ 10-2 og 10-3). Det følger av opplæringsloven at elever har rett til å medvirke i saker som gjelder dem selv. Å gjennomføre denne type tiltak uten samtykke vil skade tillitsforholdet mellom lærer og elev – som er en forutsetning for læring og trivsel i skolen. I tillegg vil dette kunne prege skole-hjem-samarbeidet på en negativ måte. Vår erfaring er at når elever strever på skolen er samarbeidet ofte anstrengt allerede.

FN Konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne

Konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) skal sikre inkludering og beskytte barn og unge mot diskriminering. CRPD-komiteens generelle kommentar nr. 4 (2016) slår også fast at denne retten inkluderer en rett til å ikke bli segregert.

Departementet legger selv til grunn at *“elever med enkelte former for funksjonsnedsettelse kan være overrepresenterte blant de elevene som kan bli pålagt tiltak etter forslaget.”* Dette viser at forslaget innebærer en reell risiko for indirekte diskriminering av elever med funksjonsnedsettelse, inkludert tourette. Samtidig erkjenner departementet at *“det i noen tilfeller kan være en fare for at situasjoner som nødvendiggjør bruk av den foreslåtte hjemmelen oppstår fordi eleven ikke har mottatt tilrettelegging som eleven har behov for som følge av funksjonsnedsettelsen.”*

NTF reagerer sterkt på at departementet foreslår lovendringer som bryter med prinsippene i CRPD. Etter vår vurdering kan ikke et så inngripende tiltak forsvares når konsekvensene kan være økt utenforskap, stigmatisering og svekket tilgang til et inkluderende opplæringstilbud. Hensynet til ro og orden i skolen kan ikke veie tyngre enn elevenes rett til et inkluderende og forsvarlig opplæringstilbud.

«Forstyrrende atferd»

Norsk Tourette Forening er særlig bekymret for at ordlyden «forstyrrende atferd» er uklar og åpner opp for skjønnsmessige vurderinger. For elever med Tourettes syndrom kan komplekse tics og impulsive handlinger misforstås som viljestyrte handlinger. Det er allerede en utfordring i skolen at elever med tourette faller utenfor fellesskapet som følge av reaksjoner på

«forstyrrende oppførsel», som i realiteten henger sammen med manglende tilrettelegging, utilstrekkelig støtte og udekkede behov.

Dersom tics og impulsive handlinger forstås som «forstyrrende atferd», vil svært mange elever med Tourettes syndrom aldri kunne være i klasserommet. Ekskludering fra klassefellesskapet kan ha alvorlige konsekvenser knyttet til trygghet, tilhørighet og sosial utvikling.

Ekskludering og utenforskap

Ekskludering fra klassefellesskapet kan ha alvorlige konsekvenser knyttet til trygghet, tilhørighet og sosial utvikling. Vi mener at konsekvensene det kan ha for en elev å bli tatt ut av klassefellesskapet, enten det gjelder kortere eller lengre perioder, undervurderes. Tilhørighet, forutsigbarhet og stabile relasjoner særlig viktig for elever som allerede strever. Å bli tatt ut av klassefellesskapet kan oppleves som en sterk avvisning og bidra til økt stress og sosialt og faglig utenforskap, samt redusert motivasjon og lærelyst. Mange elever med tourette opplever allerede utfordringer knyttet til skolemiljø og tilhørighet.

Elever med Tourettes syndrom er sårbare for å bli ekskludert fra fellesskapet i skolen, og sannsynligheten for mobbing er stor. I en gjennomgang av forskning på elevgruppen med Tourettes syndrom i 2022, fant NTF at samlet sett oppgir 26-50% av elevene at de har opplevd mobbing og/eller utestenging. Dette er langt mer enn det elever rapporterer generelt.

Mange opplever ulike negative reaksjoner på tics, både fra medelever og lærere/andre voksne på skolen. Foresatte til barn med TS som har mye skolefravær, oppgir bl.a. mangel på tilrettelegging og kunnskap om tilstanden. De opplever at det settes for høye krav, og at barnet får lite støtte i sosiale situasjoner på skolen som viktige faktorer som påvirket fraværssituasjonen.

Etter vår vurdering er det en betydelig risiko for at forslaget i praksis vil føre til at elever med Tourettes syndrom i større grad blir tatt ut av klassefellesskapet, fordi atferden deres misforstås og håndteres som et disiplinproblem fremfor et behov for tilrettelegging.

Kompetanse og kapasitet

Å hevde at forslaget ikke vil medføre behov for økte ressurser i skolen står i sterk motsetning til tilbakemeldingene vi får om manglende kapasitet og tidspress, og det behovet vi ser for økt kompetanse og ressurser. NTF erfarer at utfordringer i skolen ofte oppstår som følge av manglende forståelse for de utfordringene tourette medfører og derav utilstrekkelig tilrettelegging. Den grunnleggende utfordringen er ikke mangel på hjemler, men mangel på kompetanse og kapasitet. Økt kompetanse om Tourettes syndrom og andre nevrouviklingsforstyrrelser blant skoleledere, lærere, assistenter, PPT og øvrige ansatte er avgjørende. Det bør satses sterkere på forskning, læringsressurser, spesialpedagogisk kompetanse, styrking av PPT, Statped og tverrfaglig samarbeid.

Holdninger og verdier

NTF er bekymret for de signalene et slikt tiltak sender til både eleven som tas ut av klassefellesskapet og medelevene som er vitne til det, der segregering anerkjennes som en legitim løsning. Dette handler derfor også om hvilke holdninger, verdier og former for konflikthåndtering skolen skal lære videre til barn og unge. Når elever tas ut av fellesskapet som reaksjon på utfordringer eller uro, er det en risiko for at både elever og ansatte ser på ekskludering som løsningen på vanskelige situasjoner, fremfor relasjonsbygging og støtte.

Forslaget kan føre til økt utestenging, stigmatisering, mobbing og sosial isolasjon. Videre ser vi en betydelig risiko for at tiltaket på sikt kan bidra til økt skolefravær og svekket tillit til opplæringen som gis. NTF frykter også at dette kan påvirke elevenes opplevelse av trygghet og tilhørighet langt utover selve skolehverdagen.

Oppsummering

Norsk Tourette Forening mener at regjeringens forslag ikke vil løse utfordringene som skisseres i høringsnotatet, men derimot skape større utfordringer for den enkelte eleven og skolemiljøet, i tillegg til økt sosialt og faglig utenforskap. Etter vår vurdering må utfordringer i skolen møtes med tiltak som styrker inkludering, tilrettelegging og oppfølging, ikke med løsninger som innebærer å ta elever ut av fellesskapet. Skolen må ha rammer og ressurser som gjør det mulig å arbeide forebyggende og inkluderende, slik at elever får nødvendig støtte innenfor klassefellesskapet. Det oppfattes alvorlig at departementet fremmer forslaget når de selv anerkjenner at forslaget særlig kan ramme elever med funksjonsnedsettelse. Skolen må være en inkluderende læringsarena, ikke en institusjon som i økende grad baserer seg på kontroll, sanksjoner og ekskludering for å håndtere elever som utfordrer fellesskapet.

Norsk Tourette Forening støtter ikke regjeringens forslag til endring i opplæringsloven.

Larvik, 15.06.2026

Liv Irene Nøstvik

Daglig leder

Norsk Tourette Forening